

Tredje roten, tomt 57

Kvarteret Holländaren

Nionde roten 1637–57

3.57 & 3.58 Kyrkogatan 22, norra sidan

Fjärde roten 1657–70

Arendt (Aron) Holst glasmästare

1637–42, 1647, 1649–53, 1655: 2 mtl, 1643–46, 1648, 1654: 3mtl

1656: 8.8, 1657: 4 (IV), 1657h:4 1658: 10, 1659–61: 3½, 1662–63: 3, begr. 2.2.1665, änkan Karin Nilsson (”Karin Arendts”) 1665–81.

Den tyskättade Aron Glasmästare omtalas hela tiden 1637–57 i nionde roten. Han var ett tag stadens ende glasmästare: stadens förste *glasmästare Laenart Pelgerom* var bosatt i kvarteret Kronobageriet.

Den 1.3.1644 uppsköts i kämnärsrätten rättegången mellan *Herr Arfwed Gudmundsson* genom sin tjänare *Anders Arfwedsson* och glasmästare Aron Holst.

Aron glasmästare förliktes den 15.6.1644 genom kämnärsrättens flit med *Claes Harder Bakare* på så sätt, att denne utan längre dröjsmål skulle av 147 betala resterande 4 rdr med 19 rdr intresse på en obligation daterad 17.8.1647. Holst hade eftergivit 11¾ d kmt på hela summan.

Arendt (Aron) Holst glasmästare pretenderade den 2.9.1647 i rådhusrätten på *Hans Styfners hus* 9 rdr.

I kämnärsrätten 1649 krävde Aron glasmästare ånyo *Claes Harder bakare*.

Aron Holst gifte sig första gången 13.12.1629 med Agneta Jespersdotter och andra gången 17.5.1640 med *Andries Seths* ”troigna och ärliga tjänstepiga” Karin Nilsson.

Något år efter den gamle glasmästarens död besvärade sig sonen *Niclas Holst* över att *skomakaregesällerna Hans Allers* och *Jacob Lou*, när de flyttade gesällkrogen till ett annat ställe ville ta med sig järnstången som var fäste till deras krogskylt. Enligt Niclas stod det gesällerna fritt att ta med sig skylten men järnstången hade hans far bekostat för fyra år sedan. Den fick gesällerna använda så länge krogen stannade i hans hus. *Carl Woltersson* hävdade, att sal *Arendt Holst* köpte järnstången för 16 d kmt och då sade, att ”han aldrig skall komma från hans hus, så länge det utan våde står”.

Enligt skomakaregesällerna hade samtliga gesäller och icke sal *Arendt Holst* 1661 beställt skyltstången hos *Claes Brandt* för 3 rdr. Då skänkte *Arendt Holst* 2 rdr till gesällerna och sade att stången skulle tillhöra gesällerna. De ville återbetala 2 rdr till änkan, såframt hon godvilligt ville släppa stången. De ville betala också den skada som åstadkoms, när stången bröts loss. (Gbg UR 31.10.1666). Änkan Karin Nilsson var enligt riksarkivets längd över ”Göteborgs mantal, husägare och tomter” 1676–77 krögerska, därav intresset för järnstången.

Den 2.5.1670 sålde Karin Nilsson, ”sal *Arendt Holst*s efterleverska, med sönerns ja” gårdstomten mellan sal *Arendt Holst*s gård å västra sidan och mästern *Hans Rosenbergs* gård å östra

sidan för 240 rdr till mästern Christoffer Geppert (vittne var sonen Niclas). Geppert lagbjöd den 18.8.1670 (EIIa:3). Se 3.58.

En son i äktenskapet med Agneta Jespersdotter var den *Per Holst* i Nya Mark Brandenburg, som enligt uppgift 6.9.1665 hade ärvt 30 rdr av sin farmoder. Hans styvmoder Karin Nilsson skulle därför leverera stadens tiondepenning, 10 rdr, till staden. Hans halvbroder Niclas Holst var därför uppe på sin moders vägnar och utförde ärendet och lämnade pengar till de fattiga.

I äktenskapet med Karin Nilsson föddes fem barn, därav tre söner. Ett par av dem nådde betydande positioner i samhället. *Anders Holst* (begr. 24.6.1697) blev landskamrerare i Bohuslän och gjorde viktiga insatser under Bohus belägring 1676. En av hans söner blev handelsgillets faktor vid Åkerström och efterträdde i den befattningen både av sin son och sin sonson.

Niclas Holst blev räntmästare på Bohus fästning. Hans son *Aron Holst d.y.* blev först auditör vid garnisonen och slutligen justitieborgmästare (begr. 20.4.1748). *Jöns Niclasson Holst* fick kommissarietitel som en av stadens mest ansedda handelsmän.

Den tredje sonen var

handelsmannen Henrik Aronsson Holst

?–1688–1700

som övertog gården. Han anges i 1688 års tjänstehjonslängd och 1696 års tomtöreslängd vara ägare till gården. När *Christoffer Gepperts änka Brita Ahlers* 1700 pantsatte sin gård angavs grannen i väster heta "Henrik Arendts." Den 8.2.1699 tillfrågades borgaren Henrik Holst i rätten om förmynderskapet för sin avlidne broder Anders dotter Christina. Han ansåg sig redan allt för belastad med dylika uppdrag.

Per Persson Ahlbom handskmakare ("Petter handskmakare")

som bör ha varit Henrik Holsts måg, lagbjöd 4.6.1700 f.d. Henrik Aronsson Holsts hus och gård. Hans hustru *Elisabeth Henriksdotter* fick stolrum efter Olof snickares änka den 28.3.1711 och handskmakaren själv övertog sitt stolrum efter *Anders Svensson båtekarl* 25.4.1712. Ett par år senare den 8.2.1714 övertog *slaktaremäster Sven Olsson* detta. Då var handskmakaren död genom självmord sedan några månader.

Den 1.9.1713 vittnade hantverksmästarna *gördelmakaren Görgen Geppert*, *bokbindaren Johan Dahl*, *skomakaren Johan Bruhn* och *handskmakaren Abraham Ekberg* om att samma dag klockan 6 bittida hade deras granne handskmakaren Pehr Pehrsson Ahlbom, när hans svåger *artillerikarl Gustaf Rebba* gått bort från honom på paraderna ("Paraten") och lämnat honom alldeles ensam stigit upp från sin säng och "störtat sig själv utföre nattstugufönstret neder i gården af hwilket fall han strax skall hafwa blifwit död". Detta skall ha skett i Pehr Pehrsson Ahlboms "sinnessvårmodighet och stora svaghet". Det var allmänt känt i staden, att han hade varit en stilla och saktmodig man "så länge Gud behagat förnunna honom sitt förstånd".

Pehr Persson Ahlbom hade börjat umgås med svårmodiga tankar sedan pingst. Men föregående onsdag hade han återfått sitt goda förstånd och tagit emot Herrans Nattvard av *domprosten Isac Lithovius* och sjungit psalmen "Min siähl skall låfwa Herren." Men dagen före självmordet hade Ahlbom haft "ett och annat galit tahl". Vännerna begärde att handskmakaren skulle få en kristlig begravning, vilket också blev rättens beslut.

I 1715 års skattningslängd värderades huset till 600 d smt. Handskmakarens änka Elisabeth Henriksdotter sålde denna gård den 7.12.1717 till

murmästare Greger Deber

för gäldande av skuld. Vid uppbudet den 9.3.1719 sades gården ligga emellan Christoffer Jerperts änkas gård i öster och remsnidare Christian Gutzeit i väster. Greger Deber skulle försörja och uppehålla Elisabeth Henriksdotter till hennes död och sedan ge henne en anständig begravning. Deber fick fasta på gården den 24.10.1719.

Greger Deber hade fått burskap 11.12.1700. Han hade tidigare ägt ett hus ”under Ekeskogen vid Drottninggatan ovanför mäster Hammers hus”, som han med cautionisterna *Michel Debers* och *Tyres hovslagares* bistånd pantsatte till *skräddaren Sven Olofsson Grytas* barn av förra giftet. (Se 4.61, Tre Remmare.)

Greger Debers *hustru* Maria Andersdotter Berg erhöll den 23.5.1705 stolrum i domkyrkan ”som är det tionde rummet och efterlåtes av dess moder och systrar, som sittia i samma stol”. Greger Deber själv fick vänta ända till 30.11.1720 innan han fick sitt stolrum, som han övertog efter *ålder mannen Olof Svensson Winberg*. Makarna bodde 1717 i gården tillsammans med *läregossen Per Andersson*. 1723 tycks gården redan vara återuppbyggd efter branden, ty då hade Deber *läredrängarna Oluf Jönsson* och *Petter Löök*. En son *Anders* var bleckslagare. I gården bodde 1732 också mågen *komminister H(ans Henrik) Nöring* ”utan tjänst och lön”. Han hade tillträtt Morlanda kyrkoherdetjänst efter att i nära 18 år varit komminister men han var kyrkoherde i bara 18 veckor. Han avled 1735. Lönelängden 1734 omtalar, att murmästaren Gregert Deber skrevs vid fortifikationen. Nästa år miste han gården genom skuld.

I ett brev till magistraten den 29.8.1739 (EIIb:20) berättade murmästare Greger Debers änka Maria, att hennes man ”under sin smärftulla och eländiga sjukdom, då han någorlunda ville och kunde krypa ut och se til arbete och annat, och gå i gudz hus, så fattade han det i sina tanckar att vilja flyttia på Konungsgatan uthi mäster Scholmeyers hus och gård (2.23) att hyra några dess huserum, så att han kunde stå i fenstren och höra både siungande och Predikeord i den tancka, att han kunde ändå blifwa med tiden till hälsan restituerad”. Hyran skulle han betala med murarbete. – Eftersom Deber inte tillfrisknade blev flyttningen inte av. Änkan hade därför stämts av *Ludvig Scholmeyer* på grund av hon brutit hyreskontraktet.

Den 17.12.1735 lät

klockaren vid Gustavi domkyrka Jonas Grundell

första gången uppbjuda ett hus och gård på Kyrkogatan, som hade tillhört murmästaren Greger Deber men som Grundell för 900 d smt hade köpt av kommissarie Samuel Schutz. Gården, 3.57, i kvarteret Holländaren var beläget på Kyrkogatans norra sida mellan Västra Hamnen och Korsgatan. I en kommentar till en tidigare tomtmätning utförd av *J E Carlberg* den 13.5.1719 berättas gården vara belägen mellan tulljaksbesökaren Bengt (skall vara Nils) Elofssons gård å östra och handelsmannen Bernt Steffens obebyggda tomt å västra sidan. I fastebrevet borde bredden uppföras till 24 fot och längden till 80 fot (Göteborgs stadsarkiv G VII:33). Jonas Grundell behövde efter flyttningen till sin nya bostad bara gå tvärs över gatan för att nå sin arbetsplats domkyrkan. Hos honom bodde 1741 adjunkten *Laurentius Stabeus*.

Den 29.4.1734 utsågs *stadsbudet Jonas Grundell* till klockare efter *Johan Lignell*. Han var son till *heideridaren Olof Grundelius* och *Anna Torstensdotter* från Mölndal. Farfadern *Arvid Johannis Grundelius* var pastor i Vånga och farmodern *Elsa* var dotter till *biskopen i Skara Olof Fri-*

stadius. Jonas Grundells tidigare meritlista var denna: Han hade 10.7.1716 blivit överskult i Göteborg. Den 9.4.1720 befordrades han till stadsbud efter *Jacob Svensson* ”i anseende till att han fattat tanke tt konservera Jacob Svenssons hus”, i detta fall genom att gifta sig med dennes dotter *Eleonora Eva Jacobsson*, syster till *lektor Jacobsson*.

Jonas Grundells hade flera medsökande till klockaretjänsten som ville byta det osäkra handelsmannayrket mot en tryggare näring: *Samuel och Johan Bornander, Petter Ahlberg, Johan Strandberg* och *Anders Hyllgren*. Vidare söktes tjänsten av *vaktmästaren på Nya Elfsborg Johan M Ståhle, f.d. kaptenen vid amiralitetet Hans Jung, tygskrivare Jonas Åkerman, borgaren Carl Reihold Rabe* och *ringkarlen Sven Bolin*.

I ett brev till magistraten den 18.12.1747 begärde klockaren Jonas Grundell att på grund av tilltagande ålderdom få ta hjälp i sitt arbete av sin äldste son *studenten Jacob Grundell*. Han hänvisade till den ”flit och trohet, lydno och oförtruna mödo som han såväl som hans fader och svärfader tjänat kyrkan”. *Andreas Hilleström* tillstyrkte (EIIb:44).

Bouppteckning efter Jonas Grundell och hans hustru företogs den 9.6.1748. Hustrun hade avlidit ett år efter mannen. Förmögenheten värderades till 1 197 d smt. Hus och gård på Kyrkogatan värderades till 1 450 daler. Den 20.3.1748 hade den testamentterats till den då ogifta dottern *Anna* men inropades på auktion den 15.7.1748 med inrede och allt nagelfast för 1 651 d smt av *Anna Grundells* förste man assistenten vid Ostindiska Kompaniet *Johan Henrik Ross*.

Närvarande vid auktionen var på de omyndigas vägnar *notarien Anders Jacobsson* och sonen *Jacob Grundell*, som efterträdde fadern som klockare och som bodde kvar hos svågern 1753.

Johan Henrik Ross var son till *löjtnant Johan Philip Ross*, död 1727. Han avled 14.6.1761 som assistent på skeppet *Adolph Friedrich*, som strandade i Kinesiska sjön. Enligt bouppteckningen den 19.2.1763 efterlämnade han 2 548 d smt, därav hus och gård på Kyrkogatan, värderat till 3 515 d smt.

Hans änka *Anna Grundell* gifte om sig med

kämnären Jacob Gabriel Cederbourg,

som den 22.8.1765 ”till sedelhavaren” för lån av 250 d smt pantade sitt på Kyrkogatan belägna hus. Likaså pantsatte han gården den 26.6.1766 till *underskulden Joh. Hindrik Udström* för lån av 1 200 d smt. Till gäldande av kämnären *Jacob Gabriel Cederbourgs* skulder såldes gården på auktion den 11.8.1767 till

Urmakaremäster Lars Simson

född 20.7.1733, död 24.1.1794, som första gången den 8.2.1768 lät uppbjuda *J G Cederbourgs* på Kyrkogatan mellan bagaren *Elias Gardins* änka *Catharinas* baktomt i väster och musikantgesällen *Anders Raphael Storms* gård å östra sidan belägna hus och gård. *Lars Simson* var son till *trädgårdsmästare Sven Simson* och *Anna Carlberg*. Hans morföräldrar var *klensmedsmästare Lars Carlberg* och *Margareta Rase* (se 1.19–20, kv. Larmtrumman).

Lars Simson kallas i bouppteckningen efter fadern *Lorens* och *Laurent* i bouppteckningen efter första *hustrun* *Maria Elisabeth Wirgman*, född 1744, död barnlös 29.1.1767 (dotter till *guldsmedsålderman Abraham Wirgman*, född 1674, död 1761 och *Elisabeth von Minden*.)

Den 25.12.1770 gifte *Lars Simson* om sig med *Susanna Magdalena Neukammer*, döpt 27.2.1770 (dotter till färgaren *Johan Christoffer Neukammer*, född 1715, död 1760, och *Cecilia Maria Rad-*

he, född c:a 1719, död 11.5.1806). Hon efterlevde Lars Simson och omtalas som ägare 1800 tillsammans med

urmakare Gustaf Simson

År 1801 bor också *ostindiske kaptenen J.N. Scherman* och *Skräddare Jöns B. Schölin* i gården.

På rekommendation av avlidne fabrikören Lars Simsons änka Susanna M Simson, sonen urfabrikören Gustaf Simson och de omyndiga barnens förmyndare *G Neukammer* och *kopparslagare Hans Wohlfahrt* utauktionerades den 28.9.1801 deras nummer 57 i tredje roten vid Kyrkogatan belägne trähus och tomt, som å ena sidan gränsade till bagareänkan Norlings hus och i öster till musikanten Storms änka. Insättningarna var 2 500 rdr. Urabrikören Gustaf Simson inropade gården för 2 333 rdr 16 d sp. och uppbjöd tomten 8.3.1802. Den 6.11.1809 uppbjöd han också 3.58, varefter 3.57–58 delar historia i fortsättningen.

1807 talar tomtöreslängden om urmakare Simsons änkas ödetomt.

Senare uppbud av 3.57–58

Ludvig Dymling	2.11.1812
Johan Gradman	10.9.1810
grosshandl.E Rundberg	17.5.1852
handl.Julius Geber	26.3.1849
med dr Elias Heyman	28.12.1863
konsul A P Leffler	21.4.1873